

SVENS BIBELOVERSIGT - ESTERS BOG

Bogens hvem, hvad, hvor:

Beretningen i Esters Bog er den sidste bog i den historiske del af GT-litteratur. Den handler om jøderne, der levede i eksil i det persiske rige.

Handlingen foregår i perioden mellem den første og anden hjemvendelse af jøder til Juda (hhv. år 538 f.Kr., Ezra 1-6 og 457 f.Kr., Ezr.7-10).

Forfatter:

Ifølge jødisk tradition er det enten præsten Ezra (se note om forfatter fra 1+2 Krønikebog og Ezras Bog) eller Esters væрге Mordokaj (9:20,32), der har skrevet bogen.

Andre har forslået, at beretningen er taget direkte fra de persiske hofarkiver, fordi der hverken refereres til Gud, loven eller pagten (6:1; 10:2); men bogens stærke interesse i det jødiske folk synes at udelukke dette.

Det nære kendskab til hof-etikette kunne tyde på, at Mordokaj – eller en jødisk embedsmand associeret med ham – er den mest sandsynlige forfatter.

Tidspunkt:

Bogens handling begynder i 483 f.Kr. under perserkongen Ahasverus' (Xerxes) store fest, hvor han sandsynligvis fejrede sin endelige sikring af magten efter sin tronbestigelse i år 486. Samtidig kan festen også have været en del af forberedelserne til den kommende, fejlslagne krig mod Grækenland (Slagene ved Thermopylae, Salamis, Platae og Mycale i årene 480-479).

Bogen slutter i 473 f.Kr. (9:1), efter at jøderne succes-fuldt har forsvaret sig mod en statsinitieret udryddel-seskampagne. Bogens afslutning tyder på, at den er skrevet efter Ahasverus' død i år 465 (10:1-3), da hans søn Artaxerxes sad på tronen og dennes mor, den forstødte dronning Vashti (1:10-22), igen havde indtaget en central stilling i hoffet (Neh.2:6). Det sidste kan muligvis forklare, hvorfor bogen er skrevet uden unødigt opmærksomhed til jødernes religiøse liv.

Motiv:

Bogen blev skrevet for at minde jøderne om, at de aldrig måtte glemme, hvordan Gud reddede dem fra tilintetgørelsen (3:8-11), og for at minde dem om, hvorfor de fortsat skulle fejre Purimfesten.

Den advarer om, at Guds folk pga. deres hengivelse til Gud altid vil være en mistænkeliggjort gruppe, der sjældent vil være vellidt i verden.

Men igennem alt dette opmuntrer bogen til at have uforbeholden tillid til Jahve. Han er den almægtige, overstyrende Gud, der formår at bevare sit folk under selv de mest vanskelige forhold.

Bogens opbygning

Ester 1-5.	Jøderne situation forværres:
1:1-22	Forskrift: Storkongen Ahasverus forstøder dronning Vashti
2:1-19	Ester udvælges til dronning, som erstatning for Vashti
2:20-23	Mordokaj afdækker et attentatkomplot mod storkongen
3:1-15	Haman ophøjes og planlægger jødernes undergang
4:1-5:8	Mordokaj og Ester forsøger at redde jøderne
5:9-14	Hamans laver en sammensværgelse mod Mordokaj
Ester 6-10.	Jødernes situation forbedres:
6:1-14	Kongen hædrer Mordokaj til Hamans store gru.
7:1-10	Haman nedstyrtet og henrettes
8:1-17	Jøderne får ret til at forsvare sig mod deres fjender
9:1-19	Jøderne triumferer over deres fjender
9:20-32	Purim festen indstiftes til minde om Guds udfrielse
10:1-3	Efterskrift: Mordokajs eftermæle

Bogens indhold:

Gud udfrier sit udvalgte folk.

Bogen er den anden bog i GT, der hædrer en kvindelig troshelt. (se oversigt til Ruths Bog, afsnit Gud hædrer kvindelige disciple).

Bogen beskriver, hvordan Gud udfriede jøderne fra den altomfattende udslettelse, der var planlagt af det persiske rige. Den skildrer en modig, ung jødinges villighed til at sætte sit liv på spil for at tjene sit folk. Samtidig er bogen en bemærkelsesværdig skildring af, hvordan Gud i det stille og skjulte styrer begivenhedernes gang og sikrer sit udvalgte folks overlevelse.

I. En sammensværgelse for at udrydde jøderne: Est 1-5.

Den persiske verdensherskers autoritet udfordres af sin egen dronning. Til advarsel for alle andre hustruer i riget bliver hun forstødt som dronning. Fire år senere bliver den smukke og betænksomme, unge Ester udvalgt som dronning, alt imens hun skjuler sin jødiske herkomst (483-479 f.kr).

Paladseembedsmanden Mordokaj, Esters værge, afslører et komplot mod storkongen, men får ikke umiddelbart nogen belønning for sin loyalitet. Mordokaj, der er jøde, nægter på samme tid at tilbede Haman, storkongens højeste minister, og dette fører til et voldsomt had mod ham.

Haman er så forbitret, at han beslutter at udrydde ikke bare Mordokaj men alle jøderne i hele riget. Mordokaj bønfaller Ester om at gå i forbøn hos kongen for at redde deres folk. Dette krav kan koste Ester sit liv, og først efter en fælles faste vover hun at søge kongens gunst.

II. Jødernes redning: Est 6-10.

Gud virker bag kulisserne, og på et skæbnesvangert døgn bliver jøden Mordokaj ophøjet og Haman, jødernes fjende, nedstyrtet.

Jøderne får deres egne støtter på allerhøjeste plan: Mordokaj bliver udpeget som rigets højeste minister, og sammen med Ester sikrer han at jøderne får ret til at forsvare sig imod de fjender, der agter at gøre brug af Hamans lov om at udrydde jøderne.

Jødernes skæbne bliver således vendt fra sorg til glæde, og dette fejres i Purimfesten (lodkastningsfesten). En fest der for evigt skal minde dem om, hvordan Gud lod Hamans ondsindede lodkastning falde tilbage på ham selv, alt imens jøderne oplevede befrielse og lykke.

Bogens temaer:

Bogens overordnede tema handler om at have mod til stå uret imod og kæmpe for Guds folks sag – også når det kræver civilulydighed og kan komme til at koste én livet (ApG 4:19).

De fleste læsere kan sympatisere med dronning Vashtis afvisning af at skulle stilles til skue foran Ahasverus' mandlige gæster. Men hendes ulydighed opleves som en trussel mod kongens autoritet, og hun må derfor betale med sit dronningeembede.

Ester måtte også gribe til en handling, der langt overgik hendes naturlige beføjelser. At hun som kvinde bad om audiens uden forudgående invitation, kunne opfattes ligeså provokerende som det, Vashti havde gjort. Ydermere kunne det føre til, at storkongen endnu engang blev ydmyget foran sine embedsmænd.

Forskellen mellem udfaldene af de to kvinders handlinger skyldes hverken rimeligheden i deres sag eller den agt, kongen holdt dem i. Den skyldes alene Guds overstyring af omstændighederne. Vashti havde kun sin egen status og ære til at tale for sig, mens Ester og hendes folk havde søgt hjælp hos en instans langt højere end storkongen selv (4:15-17; Ordsp 21:1).

Ydmyghed og mildhed reflekterer Jesu sindelag og regnes som frugter af Helligånden (Fil 2:-11; Gal 5:22); men der er en grænse for, hvor underdanige Guds folk skal være i deres optræden.

Grænsen nås, når Guds ære tvinges fra førstepladsen (3:2-4; Dan 3:14-18; Mark 11:15-18), og når der begås uret mod andre mennesker (7:3-4; Joh 15:13).

Selvom Ahasverus herskede over 127 provinser fra Indien til Etiopien og kunne imponere med overdådighed og pragt (1:1-9), formåede han ikke at styre sin egen ægtefælle. Menneskets egen vilje formår til tider at sætte sig op imod tyranni og fysisk overmagt (1:11-12,17-18).

Haman havde en status i riget over alle andre (3:1-2). Han havde storkongens autoritet, så han kunne udrydde jøderne (3:10-11) – hans magt syntes uindskrænket. Men selv de stærkeste midler er kun så stærke, som Gud tillader dem at være (6:12-13; Lk. 12:16-21; 14:11; Joh 19:10-11).

Haman søgte styrke i overtro og i nogle specielle, lykkevarslede dage, der blev styret af et tilfældigt terningekast (3:7). Andre tyer til horoskoper, andre igen til held, og nogle sætter deres tro til selve det at tro.

I modsætning til alt dette bygger Bibelsk tro på tilliden til den levende, personlige Gud, som er alle tings skaber og hersker over alt (Mark 11:23-25).

Menneskers skæbne er ikke fastsat i beton, men den er afhængig af en kærlig og almægtig Guds evige vilje (4:14; Luk 22:41-43).

Guds suverænitæt er ikke det samme som en uundgåelig, fjern styring af alle livets vilkår. Guds vilje arbejder sammen med menneskers frihed til at vælge Han arbejder igennem deres overvgenhed og hand-linger (2:21-23; 6:3-9) og deres initiativer og kløgt (5:1-8). Gud overstyrer ved sit forsyn, så han når sit mål på det helt rette tidspunkt (6:1-2).

Guds forsyn Betyder ikke at katastrofer ikke sker, at smerte og konflikter forsvinder, eller at retten altid sejrer (1:19; 4:1-2; Matt 10:21-25; Hebr 5:7-9), men det betyder, at Gud har omsorg for sit skaberværk (Matt 6:26-30) og på en speciel mde drager omsorg for dem, der sætter deres lid til ham (4:16-17; Matt 6:33; 10:29-31).

Det betyder, attil trods for tingenes tilstand s styrer Gud forholdene i den ufuldkomne verden; og på hans udvalgte dag vil han føre sin sag igennem, så ret og godt endelig triumferer (4:14; Rom 8:28-30).

Gud nævnes aldrig i Esters Bog (ligesom i Højsangen). Det betyder ikke, at Gud ikke er til stede; men han er der implicit – dvs. hans tilstedeværelse er underforstået, ikke åbenlys.

I denne bog bliver Gud opfattet igennem andre menneskers tro (4:14) og igennem overstyring af bde umiddelbart banale tilfældigheder (6:1) og af markante hændelser (8:1-2).

Gud er så tydeligt tilstede, at andre mennesker kommer til tro på ham ved både at se på jøderne og på begivenhedernes gang (8:17).

Baggrundsinformation:

Mange betragter ikke Esters Bog som historisk, men snarere som historisk fiktion. De mener, at der er for mange usandsynlige detaljer:

At en fest der varer 180 dage (1:4);

At Xerxes dronning hed Amestris, ikke Vashti (1:12)

At et helt folkeslag skulle udryddes (3:13)

At en jdinde som Ester kunne blive dronning, fordi man ved at persiske dronninger blev taget fra én af syv førende, aristokratiske familier (1:14).

Til disse anklagepunkter kan der svares, at der er intet af det, der er berettet om i Esters Bog, som ikke kunne være sket i Persien.

Festen kan opfattes som en konference af rigets stormænd for at forberede krigen mod Grækenland.

Vashti kunne være et andet navn for Amestris, ligesom Xerxes er et andet navn for Ahasverus. Igennem Herodot ved vi, at Artaxerxes mor var en brutal kvinde, og at hun kun havde indflydelse i hoffet, da Artaxerxes var meget ung og først igen, da hendes søn blev konge efter sin far Xerxes' død.

Det passer godt med skildringen af Vashti i Esters Bog. Udryddelse af et folkeslag pga. t menneskes hovmod og had kender den moderne verden kun alt for godt med Adolf Hitler.

En jdinde som dronning: Xerxes' karakter beskrives af Herodot som omskiftelig, hævngerrig og despotisk overfor sin egen husholdning. Efter sine nederlag i Grækenland skulle han have trukket sig tilbage for at forlyste sig i sit harem.

Dette passer også godt med beretningen. Ester vil have været hans dronning nummer to og hans yndlingshustru, s længe det nu varede, men åbenbart var det længe nok til at få afværget tiltetgrelsen af det jødiske folk. Afvises bogen, afvises den alenep subjektive og ikke objektive kriterier. Derudover er man nødt til at opfinde en anden og mere sandsynlig oprindelse af jødernes Purimfest.

Herodot, som skrev på samme tid som Esters Bog, bekræfter den præsenterede historiske baggrund samt hof-etiketten. Arkæologien bekræfter paladsets arkitektur (1:5; 2:11;21; 4:2; 5:1; 6:11; 7:8) og mange af navnene – bl.a. at en "Marduka" var højtstående embedsmand i Xerxes' hof, og at lodtrækning med terninger hed "Pur".

Esters hvngerrighed i kap. 9 giver ikke et tiltrkende billede af hendes karakter. Men Bibelens styrke er, at den præsenterer læseren for virkeligheden og ikke glansbilleder. Samtidig skal man tillade Ester at være en kvinde af hendes egen tid. Hun bad om lov til at behandle hendes fjender, som de ville have behandlet hende og hendes folk (3:13; 8:11).

Det var måske deres eneste måde at beskytte sig mod at noget lignende skete imod dem i fremtiden. En forløsende faktor hos jøderne var, at de ikke brugte deres magt til at tilrane deres fjenders ejendom (9:11,15).

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

Som Ezekiels og Daniels Bog er også Esters Bog skrevet under eksilet og er en beskrivelse af jødernes vilkår i et hedensk miljø. Bogen hører til "ketuvim" skrifterne, den tredje afdeling i den jødiske bibel og

til den sektion, der hedder "migilloth", bogrullerne, og som omfatter de skrifter, der oplæses i forbindelse med jødernes religiøse fester.

Esters Bog udgør den sidste bogrulle, fordi den bliver oplæst til "Purimfesten", som er den sidste fest i det religiøse år. Pga. dens budskab er Esters Bog en meget populær bog blandt jøderne; og i "Septuaginta", den græske oversættelse af GT, er der tilføjet 107 vers til Esters Bog.

Disse tilføjelser indgår i de Apokryfiske skrifter, men regnes ikke som en del af den kristne eller autoriserede, jødiske Bibel. Målet med tilføjelserne var at gøre bogen mere religiøs samt at modarbejde integration mellem jøder og hedninger. Formålet er interessant, når man tænker på, at Ester selv var gift med en hedning.

Disse græske tilføjelser betød, at Esters Bog var meget lidt anvendt i oldkirken, som netop søgte at skabe fællesskab mellem jøder og hedninger i Kristus. Esters Bog er den eneste bog i den jødiske Bibel, som ikke er blevet fundet blandt Dødehavsrullerne i Qumran. Det er muligt, at NT refererer til Purimfesten i Joh 5:1.

Esters Bog er endnu en beretning om guddommelig udfrielse. 2 Mosebog fejrer påskeudfrielsen fra Egypten. Ezras Bog fejrer udfrielsen fra eksilet i Babylon. Esters Bog fejrer udfrielsen fra en altomfattende udryddelse af det jødiske folk. Bemærk at Haman, jødernes fjende, kaster lod "pur" i samme måned, som jøderne fejrer påske (3:7). Purim afslutter jødernes religiøse år, og Påskefesten indleder året.

Begge fester understreger Guds udfrielse af hele folket (jøderne, 9:2) såvel som den enkelte troende (Mordokaj, 7:9-8:2). Festernes budskaber proklamerer det håb, som folket har i deres forhold til Gud. Han vil sikre, at retfærd og godhed til sidst triumferer over uret og ondskab.

Hamans tilintetgørende had imod jøderne synliggør den skjulte, åndelige konflikt, der raser imod Guds folk (Ef. 6:12). Som et bemærkelsesværdigt sammen-træf hedder jødernes fjende 'agagitten Haman'.

Agag var konge over amalekitterne (1 Sam 15:1-8), som var det folk, der forsøgte at udrydde Israel, efter at de var blevet udfriet fra Egypten (2 Mos 17:8-16; 5 Mos 25:17-19).

Muligvis er det en efterkommer af dette folkeslag, der som den sidste i GT-historie forsøger at udlette Israel.

Amalek bliver dermed et symbol på Satan (4 Mos. 24:20; Åb. 20:10) og hans stadige forsøg på at tilintetgøre de troende (1 Mos 3:15; Åb 12:1-18); og derfor præsenterer GT altid Amalek som et folkeslag der er under Guds dom (4 Mos 24:20).

Men på trods af at Guds folk er svag og lever isoleret blandt folkeslagene (3:8) og har grusomme fjender imod sig, forkynder Esters Bog et fantastisk budskab: folket er under Guds evige beskyttelse, og ingen kan rive dem ud af hans hånd (4:14; Joh 10:28).

Jesus i det Gamle Testamente:

Uden jødernes overlevelse var Jesus ikke blevet til (Joh 4:21-22; Gal 4:4).

Gud havde besluttet at frelse verden igennem jøderne, og derfor vil deres slægt bestå. Én har sagt: "Hvis du vil udrydde jøderne, skal du først udrydde Gud!" Der vil altid være et Israel, og derfor vil der altid være en kirke (Es 54:17; Rom 11:1-26).

Jesus er Guds folks ultimative repræsentant, og han udsættes derfor også for Satans hadefulde forsøg på udrettelse (Matt 2:12-17; Joh 15:18-21).

Ved sin død på korset og opstandelse, har Jesus tilvejebragt de troendes evige sikkerhed hos Gud (Joh 12:31-33; Kol 2:11-15).

Ester måtte vove sit eget liv ud af kærlighed til sit folk (4:12-5:5).

På lignende måde hengiver Jesus sig for sine disciple (Joh 10:11-16; 15:12-13).

Jesu offer går dog et skridt videre. Han hengiver også sit liv for sine fjender og åbner derved for, at enhver synder kan blive forligt med Gud (Luk 23:34-35; Rom 5:6-11; Ef 2:14-18).

Bogens mest kendte afsnit:

4:1-5:5 Ester, Persiens dronning, ofrer sig for sit jødiske folk.

5:9-7:10 Haman nedstyrttes, og Mordokaj ophøjes.

9:20-32 Purimfesten indstiftes.